

Deborah
Rodríguez
ir Kristin Ohlson

Kabulo
grožio
mokykla

Alma littera

1 skyrius

~~~~~

Moterys jau prieš aštuntą ryto pradeda rinktis į saloną. Paprastai tokiu metu aš dar vartyčiausi lovoje, bandydama nugvelbti bent keletą saldaus miego minučių, ir veikiausiai keiksnčiau kaimynų gaidį, kuris ir vėl pažadino mane prieš aušrą. O gal vainočiau daržovių pardavėjus, kurie trečią ryto jau įbilda į mūsų gatvelę, dardėdami arklių traukiamais vežimais, arba netolimos šventyklos mulą, pusę penktos išvinguriuojantį ilgą, pratisą šauksmą maldai. Tačiau šiandien – Rošanos sužadėtuves, tad aš jau apsirengusi ir pasiruošusi dirbti. Net spėjau surūkyti keturias cigaretes ir išsiurbti porą puodelių tirpios kavos, kurią teko pačiai ir išsivirti, nes virėja dar neatėjo. O tai kur kas sunkiau,

nei galėtumėt pamanyti, nes aš dar tik vos ne vos pramokau, kaip Afganistane užsivirinti vandenį. Kai tenka pačiai to imtis, prikišu po užžiebtą degtuką prie visų senos surūdijusios dujinės viryklės degiklių, pasuku kurią nors rankenėlę, tada atšoku ir žiūriu, iš katro degiklio pliūptelės liepsna. Paskui jau statau ant jo katiliuką su vandeniu ir meldžiuosi, kad visų rūšių bakterijos, kurios šiandien plaukioja Kabulo vandenyje, virinamos gautų galą.

Pirmoji į saloną įžengia anyta, ir mudvi pasisveikiname taip, kaip privaloma Afganistane: susiėmusios už rankų, triskart pasibučiuojame į skruostus. Jai iš paskos įslenka Rošana – mažytis, baikštus, pamėlęs vaiduoklis, nuo galvos iki kojų uždengtas tradicine burka, tik su mažu tinklo lopinėliu priekyje, kad bent ką matytų. Deja, ir tas tinklelis kažkaip nusmukęs žemyn, jai ant nosies, tad įeidama Rošana trinkteli į staktą. Ji nusijuokia ir skėsteli rankomis po plačiu dangalu, o dvi jos mošos padeda jai pagaliau įžengti per duris. Atsidūrusi viduje, Rošana nusitraukia burką ir užmeta ją ant vieno plaukų džiovintuvo.

– Visai kaip Talibano laikais! – šūkteli ji, nes burkos nevilkiėjo nuo pat 2001 metų rudens, kai talibai buvo išstumti iš Kabulo. Rošana paprastai rengiasi savo pačios siūtais drabužiais: ryškiaspalvėmis palaidinėmis su plačiomis kelnėmis arba sariais – orchidėjų, persikų, žaliųjų citrinų ar povo plunksnų spalvos. Pilkose Kabulo dulkėse ji lyg koks margas drugelis visuomet traukia akį – taip labai skiriasi nuo kitų moterų gatvėse, vilkinčių vienodais, tamsiais drabužiais. Tačiau šiandien ji elgiasi taip, kaip ir priklauso per sužadėtuves ar vestuves elgtis nuotakai. Visa nuo galvos iki kojų susisukusi į burką, ji išėjo iš tėvų namų ir pasirodys tik po šešių valandų, susikrovusi ant savęs tiek kosmetikos ir dažų, kiek pati sveria: prisitepusi baisybę akių šešėlių, prisiklijavusi dirbtines

blakstienas didumo sulig žvirblio sparnais, ant galvos susisukusi kalno aukštumo kuodą ir blykčiodama didesniu kiekiu blizgučių nei apžvalgos ratas. Amerikoje šitaip išsipusčiusią moterį veikiausiai palaikytų persirengusiu transvestitu, traukiančiu į kostiuminį vakarėlį šeštojo dešimtmečio šokių tema. O čia, Afganistane, dėl man ligi šiol nesuvokiamų priežasčių tokia išvaizda siejama su paslaptimi ir skaistybe.

Moterims iš paskos pasirodo ir virėja, kuri burbteli, kad tuoj užplikys arbatos. Visos kitos grožio salono darbuotojos – Topekai, Basyra ir Bahar – paskubomis suleikia į vidų ir nusiriša skaras. O tada mes džiugiai plepėdamos ir liežuvaudamos imamės visą dieną trukšiančio darbo: paversti dvidešimtmetę Rošaną tipiška afgane nuotaka. Daugelis salonų jau vien už nuotakos papuošimą pareikalautų iki 250 dolerių – kone pusės vidutinio afgano metų uždarbio. Tačiau aš esu ne tik buvusi Rošanos mokytoja, bet ir geriausia draugė, tegu ir daugiau nei dvidešimt metų už ją vyresnė. Ji – pirmoji ir pati artimiausia mano bičiulė Afganistane. Aš ją karštai myliu, tad salono paslaugos – tik viena iš mano jai skirtų dovanų.

Pirmiausia imamės tų Rošanos kūno dalių, kurių niekas šiandien nepamatys, išskyrus jos vyrą. Bet kokius plaukelius ant kūno afganai tradiciškai laiko bjauriu ir nešvariu dalyku, todėl visus juos reikia pašalinti, išskyrus ilgus, rudus ir švelnius kaip šilkas Rošanos plaukus ir antakius. Nei ant jos rankų, nei pažastyse, nei ant veido ar intymiose vietose neturi likti nė menkiausio plaukelio. Jos kūnas turi būti lygus ir glotnus kaip mažos mergytės. Taigi mes nuvedame Rošaną koridoriumi į vaško kambarį (vienintelį visame Afganistane, turiu pridurti), ir ji raukydamasi atsisėda ant lovos.

– Galėjai ir pati dar namie susitvarkyti, – erzinu ją, o kitos juokiasi. Dauguma nuotakų iš baimės ar iš drovumo nesilei-

džia, kad svetimos moterys salone joms šalintų gaktos plaukus, todėl pačios tai daro namuose: išpešioja rankomis arba išrauna su kramtomąja guma. Abu šie būdai žiauriai skausmingi. Be to, pačiai šalinant plaukus, sunku tai padaryti tikru brazilišku stiliumi: kad nei iš priekio, nei iš užpakalio neliktų nė plaukelio, – net jeigu kaip Rošana esi viena iš tų nedaugelio laimingųjų šioje šalyje, turinčių didelį veidrodį.

– Na, guoskis bent tuo, kad tavo vyras dabar irgi kažkur turi tai iškęsti, – plačiai išsišiepusi sako Topekai. Mano merginos ima kikenti, prisiminusios, kokį dėmesį savo nuogam kūnui šiandien turės parodyti jaunikis. Juk jam irgi teks atsikratyti visų gyvaplaukių!

– Bet jam užteks tik nusiskusti! – suinkščia Rošana ir tuoj išraudusi nuduria akis. Suprantu, kad anytos akivaizdoje ji nedrįsta kritikuoti būsimojo vyro, kurio dar nė nematė. Rošanai nesinori suteikti senei nė menkiausios dingsties jai prikaišioti, todėl ji netrukus vėl pakelia akis ir nerimastingai nusišypso, žvelgdama į mane.

Tačiau anyta, regis, nė negirdėjo jos žodžių. Jinai už durų kažką šnabždasi su viena iš savo dukterų. O vėl įžengusi į vaško kambarį žiūri į Rošaną išdidžiai, kaip į savo nuosavybę.

Šioji anyta išrinko Rošaną savo sūnui praėjus kiek daugiau nei metams, kai Rošana 2003 metų rudenį baigė pirmąją Kabulo grožio mokyklos klasę ir atidarė nuosavą grožio saloną. Moteris yra tolima Rošanos giminaitė ir užsuko pas ją ilgalaikio sušukavimo. Ji iškart susižavėjo šia dailia, ryžtinga ir išradinga mergina, kuri rėmė savo tėvus ir visą šeimą nuo tada, kai gelbėdamiesi nuo talibų jie pabėgo į Pakistaną. Išėjusi iš Rošanos salono, moteriškė ėmė savo pažįstamų klausinėti apie šią merginą. Ir kuo daugiau išgirdo, tuo labiau Rošana jai patiko.

Rošanas tėvas buvo gydytojas ir iki pat pabėgimo į Pakistaną jų šeima gyveno nieko nestokodama. Deja, svečioje šalyje jam nebuvo leista verstis gydytojo praktika (tipiška pabėgėlių istorija!), tad teko blizginti batus. O kai šeima pagaliau grįžo į Kabulą, jau buvo toks pasiligojęs, kad nebeįstengė imtis praktikos. Vis dėlto jis ištikimai vykdė savąsias tėvo pareigas ir nuolatos visur lydėdavo Rošaną, nenuleisdamas nuo jos akių. Taigi anyta nesuuodė Rošanas gyvenime nė menkiausio skandalo pėdsako, išskyrus nebent draugystę su manimi. Tačiau net ir tai jos neatgrasė, mat užsienietėms negalioja tokie griežti reikalavimai kaip afganėms. Mes esame nelyginant kokia trečioji lytis ir galime klajoti pirmyn atgal tarp šiaip jau atskirų vyrų ir moterų pasaulių; net kai padarome ką nors baisaus, – pavyzdžiui, pirmos paduodame vyriškiui ranką, – tai paprastai laikoma atleistinu ir tikėtinu akiplėšiškumu. Gali būti, kad Rošanas anyta netgi vertino mane kaip savotišką privalumą – priegą prie Amerikos turtų ir galybės, nes beveik visi afganai įsitikinę, kad amerikiečiai yra turtuoliai. Žinoma, mes tokie ir esame, bent jau materialine prasme. Šiaip ar taip, anyta buvo tvirtai pasiryžusi gauti Rošaną į pirmąsias žmonas savo vyriausiajam sūnui – inžinieriui, įsikūrusiam Amsterdame. Ir čia nebuvo nieko neįprasta. Beveik visos pirmosios santuokos Afganistane yra iš anksto sutartos, ir dažniausiai jaunikio motinai tenka pareiga išrinkti jam tinkamą merginą. Vėliau jis gali vesti antrą ar net trečią žmoną, tačiau toji pirmoji nekalta avelė būna kone tiek pat jo motinos, kiek ir jo.

Matydama, kad Rošana net dreba anytos akivaizdoje, aš išvedu kitas moteris iš vaško kambario.

– Gal norėtumėt pasišviesinti plaukus? – teiraujuosi anytos. – Mano merginos dažo sruogeles geriau nei bet kas nuo čia iki pat Niujorko!

– Net geriau nei Dubajuje? – netiki Rošanos anyta.

– Geriau nei Dubajuje, – linkteliu. – Ir kur kas pigiau.

Grižusi į didįjį salono kambarį, aš dar kartą patikrinu, ar užuolaidos aklina užtrauktos, ir įsitikinu, kad jokiame pro šalį einančiam vyriškiui nepavyks dirstelėti į vidų ir pamatyti moterų vienplaukių. Jeigu taip nutiktų, tai ne tik mano salonui, bet ir pačiai Kabulo grožio mokyklai grėstų uždarymas. Tada uždegu žvakes, kad galėtume išjungti lempas palubėje. Vaško tirpinimui, veido lempoms, plaukų džiovintuvams ir kitiems salono įrenginiams reikia daug elektros, o aš nenoriu, kad perdegtų saugikliai. Paskui įdedu į grotuvą kalėdinių giesmių diską. Tai vienintelė muzika, kurią turiu, o šios moterys vis tiek nepajus skirtumo. Susodinu anytą ir kitas nuotakos palydoves į vietas: vieną – darytis manikiūro, kitą – pedikiūro, trečią – plautis galvos. Pasirūpinu, kad visos gautų po puodelį arbatos ir neseniai atvežtų pasenusių amerikietišku mados žurnalų, o tada atsiprašau ir išeinu parūkyti. Paprastai rūkau tiesiog salone, tačiau Rošanos veido išraiška, kurią išvydau prieš pat užverdama vaško kambario duris, verčia mano širdį smarkiau plakti. Mat ši nuotaka slepia siaubingą paslaptį, kurią žinau tik aš – kol kas.

TIEK SUŽADĖTUVĖS, TIEK vestuvės Afganistane būna baisiai prabangios. Šeimos taupo daugelį metų, o kartais netgi lenda į skolas, – kad tik šiomis progomis iškeltų įsimintinas šventes, tad su pinigais nesiskaitoma. Šiaip ar taip, šioje šalyje beveik nėra daugiau jokių viešų pramogų. Čia nerasi nei naktinių klubų, nei koncertų, tėra vos keli restoranai, bet ir juose, atsidariusiuose jau po Talibano nuvertimo, lankosi daugiausia vakariečiai. Yra dar vienas kitas kino teatras, bet į juos vaikš-

to beveik vieni vyrai. O jeigu įžengia kokia moteris (kaip sykį padariau aš, priprašiusi vieną draugą mane nusivesti), tai ji ir tampa pagrindiniu reginiu: visi turbanai salėje atsisuka į jos pusę, o vyrai nesivaržydami spokso į ją. Afganistane beveik nėra kur vyrams ir moterims pasipuošus kartu išeiti. Tiesa, per sužadėtuves ir vestuves jie irgi nebūna kartu. Dideliuose susibūrimuose šimtai vyrų ir moterų linksminasi skirtinguose aukštuose esančiose salėse, o jiems groja atskiri muzikantai; jei šventė kiek kuklesnė, visi išsitenka tame pačiame aukšte, bet būna atskirti užuolaidos. Bet vis tiek visi puošiasi kaip įmanydami. Pirmąsyk atvykusi į Kabulą, aš tiesiog žado netekau pamačiusi, kokioje daugybėje vietų prekiaujama vestuvinėmis suknelėmis. Kiekviename rajone rastum bent po dvi tokias krautuves. Jų languose stypso žmogaus dydžio manekenės, aukštai užrietusios nosis, ir išdidžiai žvelgia į gatvę, išdabintos spalvotais apdarais, nusėtais netikrais brangakmeniais, ir apgaubtos tiuliu. Jos primena didžiules lėles barbes – visos baisesiai aukštos, kaukazietiškos išvaizdos. Kol dar buvau neseniai atvykusi, įsidėmėdavau šitas lėles languose ir pagal jas bandydavau grįžti savo svečių namus. Man patikdavo įsivaizduoti, kad jos rodo man kelią namo.

Kai jaunikio motina pirmąsyk pasirodė Rošanos tėvų namuose, nešina pyragais ir visokiais įvežtiniais saldėsiais bei kitomis dovanomis, ir paprašė Rošanos rankos, tėvai pasijuto pamaloninti, bet papurtė galvas. Tačiau atsisakymas tebuvo ritualo dalis – būdas parodyti, kad duktė yra tokia brangi ir mylima, kad jiems skaudu leisti jai palikti šeimos namus. Sykiu tai buvo ir pirmasis derybų etapas. Per kelis paskesnius mėnesius tėvai smulkiai aptarė, kokią sumą pinigų ji gausianti, kiek ir kokių suknelių jaunikio šeima turėsianti jai pasiūdinti ir kiek bei kokių medžiagų turėsia būti padovanota nuotakos šeimai,

kad jie irgi pasisiūtų sau naujus drabužius, taip pat – kokios vertės auksinių papuošalų jaunikio šeima įteiksianti Rošanai. Jos tėvas puikiai mokėjo derėtis. Suma, kurią privalėjo gauti Rošanos šeima, buvo sutarta dešimt tūkstančių dolerių, be to, jai turėjo būti atseikėta dar penki tūkstančiai auksu, neskaitant visokių kitokių aukštesniojo luomo vedyboms priderančių prašmatnybių. Su Rošana niekas dėl nieko nesitarė. Kaip ir visos pirmosios santuokos Afganistane, ši tebuvo grynas verslas – taigi ir tvarkyti jį priklausė tėvams. Tačiau Rošana norėjo tekėti. Tiesą sakant, ji – viena iš nedaugelio mano matytų Kabilo nuotakų, kuri išties troško ištekėti.